

Advokát za humny 3: Když mne brali za vojáka, odmítl jsem sloužiti

davidzahumensky.cz/2023/01/23/advokat-za-humny-3-kdyz-mne-brali-za-vojaka-odmitl-jsem-slouziti

David Zahumenský

23. ledna 2023

Válka je pokračování politiky jinými prostředky, to jsme se učili na právnické fakultě v hodinách mezinárodního práva. Z těch přednášek si s Vendulou ještě pamatujeme, že prý je mezinárodní právo jako bůh, všichni ho vzývají a jeho existenci nikdo nikdy nedokázal. Protože se teď, před prezidentskými volbami, kdy proti sobě stojí jeden kandidát horší než druhý, přičemž jeden je také vojákem z povolání, skloňuje ve všech pádech otázka branné povinnosti, rozhodl jsem se napsat něco málo o tom, kdy může občan státu odřeknout povinnost a odmítnout narukovat.

Branný zákon

Zabývat se budeme zákonem č. 585/2004 Sb., branný zákon. Podle § 1 odst. 1 je branná povinnost povinností každého státního občana České republiky. V rámci ní musí občané plnit úkoly ozbrojených sil České republiky. Branná povinnost zahrnuje povinnost občana podrobit se odvodnímu řízení, vykonávat vojenskou činnou službu a plnit další povinnosti stanovené branným zákonem. Mimo stav ohrožení státu nebo válečný stav nemusí běžného občana armáda moc zajímat. Co když ale dojde na nejhorší – vyhlášení války?

Občan se stává vojákem dnem nabytí právní moci rozhodnutí o schopnosti občana vykonávat vojenskou činnou službu. Voják je povinen vojenskou činnou službu včas nastoupit a osobně ji vykonávat.

Vznik branné povinnosti

Branná povinnost vzniká občanovi ode dne, v němž dosáhne věku 18 let. Výjimku mají podle § 25 branného zákona tyto osoby po dobu výkonu funkce:

- poslanci a senátoři Parlamentu,
- členové vlády,
- soudci Ústavního soudu,
- prezident, viceprezident a členové Nejvyššího kontrolního úřadu,
- členové bankovní rady České národní banky,
- občané ve funkcích s diplomatickými a konzulárními výsadami a imunitami,
- hejtmani krajů, primátor hlavního města Prahy, ředitelé krajských úřadů a ředitel Magistrátu hlavního města Prahy,

Dále se nepovolávají příslušníci bezpečnostního sboru po dobu trvání služebního poměru. Dostavit se nemusí ani těhotná žena se k odvodnímu řízení a k výkonu mimořádné služby nepovolává. Žena nebo muž pečující o dítě do 3 let smějí být povoláni k odvodnímu řízení jen se svým souhlasem. Žena nebo muž pečující o dítě do 8 let se k výkonu mimořádné služby nepovolávají; to platí obdobně i pro osamělou ženu a osamělého muže, kteří pečují o dítě, které nedosáhlo věku 15 let.

K odvodnímu řízení se nepovolávají občané bez končetiny, nevidomí, neslyšící, němí, postižení vadou nebo nemocí, která je činí trvale neschopnými samostatně se pohybovat, nebo postižení těžkou formou nevyléčitelné nemoci. Odvodní komise rozhodne o neschopnosti občana vykonávat vojenskou činnou službu na základě dotazníku bez jeho účasti.

Odvodní řízení

Odvodní řízení je upraveno v § 18 a násl. branného zákona. V odvodním řízení se rozhoduje o schopnosti občana vykonávat vojenskou činnou službu. Vláda stanoví nařízením za stavu ohrožení státu nebo za válečného stavu podle potřeb ozbrojených sil počty občanů povinných podrobit se odvodnímu řízení, a to podle ročníku

jejich narození nebo podle jejich odborné kvalifikace, a termín zahájení odvodního řízení. Na základě toho krajské vojenské velitelství povolá občana k odvodnímu řízení.

Krajské vojenské velitelství doručí po stanovení termínu zahájení odvodního řízení občanovi, který je stanoven jako jeho účastník, dotazník sloužící pro účely odvodního řízení k získání základních informací o občanovi. Dotazník musíte vyplnit. Občan je pak povinen dostavit se k odvodnímu řízení na stanovené místo v době uvedené v povolávacím rozkaze vydaným krajským vojenským velitelstvím. Občan je při odvodním řízení povinen podrobit se lékařské prohlídce, popřípadě dalším odborným vyšetřením. Lékařské prohlídce mohou být přítomni jen zdravotničtí pracovníci.

Odvodní komise podle zjištěného zdravotního stavu vydá rozhodnutí o schopnosti občana vykonávat vojenskou činnou službu nebo o neschopnosti občana vykonávat vojenskou činnou službu.

Zánik branné povinnosti

Podle § 7 branného zákona branná povinnost zaniká

- dnem nabytí právní moci rozhodnutí, kterým se občan stává neschopným vykonávat vojenskou činnou službu,
- dnem nabytí právní moci rozhodnutí, kterým byla svéprávnost občana omezena rozhodnutím soudu,
- dnem, kterým občan pozbyl státní občanství České republiky; toto ustanovení se na cizince nepoužije,
- **vojákově v záloze dnem doručení prohlášení příslušnému krajskému vojenskému velitelství, kterým odmítl vykonávat mimořádnou službu z důvodu svědomí nebo náboženského vyznání, nebo**

- dnem, kdy voják dosáhl věku 60 let, pokud se nejedná o tyto výjimky:
  - voják starší 60 let, který vykonává mimořádnou službu, má brannou povinnost do dne jeho propuštění z mimořádné služby,
  - voják z povolání starší 60 let má brannou povinnost do dne propuštění ze služebního poměru podle zákona o vojácích z povolání, nebo
  - voják v aktivní záloze starší 60 let má brannou povinnost do dne vyřazení z aktivní zálohy.

Výhrada svědomí nebo víra jako jediná záchrana

Podle § 6 branného zákona platí, že voják v záloze může odmítnout vykonávat mimořádnou službu z důvodu svědomí nebo náboženského vyznání. Pokud tak chce učinit, musí

- **do 15 dnů** ode dne nabytí právní moci rozhodnutí o schopnosti občana vykonávat vojenskou činnou službu vydaného při odvodním řízení,
- **do 15 dnů** ode dne účinnosti vyhlášení stavu ohrožení státu nebo válečného stavu.

Odůvodněné prohlášení o odmítnutí výkonu mimořádné služby se podává písemně příslušnému krajskému vojenskému velitelství. V prohlášení se uvede jméno nebo jména, příjmení, rodné číslo a adresa místa pobytu vojáka a adresa pro doručování podle správního řádu; podpis na prohlášení musí být úředně ověřen. Krajské vojenské velitelství předá prohlášení vojáka v záloze o odmítnutí výkonu mimořádné služby do 10 dnů od jeho doručení obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností příslušnému podle místa pobytu vojáka v záloze.

Krajské vojenské velitelství zapíše informaci o odmítnutí výkonu mimořádné služby do vojenské evidence k údajům vedeným o vojákovi v záloze, který prohlášení o odmítnutí učinil. Vojákovi, který odmítne vykonávat mimořádnou službu, zaniká branná povinnost.

Občan, který jako voják v záloze odmítl vykonávat mimořádnou službu, podléhá za stavu ohrožení státu nebo válečného stavu pracovní povinnosti podle zákona o zajišťování obrany České republiky.

Nejdůležitější na tom všem je, co je vlastně taková výhrada svědomí, protože relevantní náboženskou výjimku bude mít málokdo – opravdu nebude stačit si najednou vzpomenout, že babička byla kdysi asi křesťanka a když jste byli nemluvně, polil vás proto v kostele svěcenou vodou. O výhradě svědomí se hodně mluvilo v souvislosti s očkováním proti covidu. Tehdy jsme psali o tom, jak na výhradu nahlíží Ústavní soud:

*„Ústavní soud zdůrazňuje, že oprávněnou výhradu svědomí nelze ztotožňovat s jakýmkoli subjektivně vnímaným nesouhlasem s právní povinností... nýbrž tento nesouhlas musí být svým nositelem vnímán jako bezpodmínečná povinnost respektování určité závazné mravní normy v konkrétní situaci, **musí jít o vážné, mravní rozhodnutí v rovině dobra a zla.** Takový nesouhlas pak může vyplývat i ze silného přesvědčení ohledně možnosti nevratného poškození zdraví osoby blízké.“ (nález Ústavního soudu sp. zn I. ÚS 1253/14).*

Podrobněji k důvodům pro odmítnutí narukovat

Je tedy zjevné, že proto, abyste mohli argumentovat svědomím vážně, ale vážně nestačí, abyste řekli: „*Moje svědomí mi to nedovoluje.*“ Stát má nástroje, jak si poslušnost vynutit. Pojďme se proto podívat na další judikaturu:

„Rozhodnutí o odmítnutí vojenské služby z důvodu svědomí má být podloženo zásadními námitkami ideové povahy, nikoli pouze nechutí splnit tuto občanskou povinnost. Dle Listiny základních práv a svobod musí jít o rozpor s vlastním svědomím nebo náboženským vyznáním, tedy o závažné mravní rozhodnutí... Pokud jde o samotné právo odmítnout vojenskou činnou službu, pokládá Ústavní soud za svou povinnost zdůraznit, že se jedná o

právo, které je ústavně vázáno na splnění podmínky čl. 15 odst. 3 Listiny základních práv a svobod a musí být proto všemi soudy chápáno jako speciální úprava svobody svědomí, jež je jednou ze základních ústavních svobod.

*Podobná úprava existuje i v jiných evropských státech, kde je toto **právo vázáno pouze na zcela zásadní důvody tkvící ve svobodě svědomí.** V této souvislosti lze pouze na okraj poukázat např. na rozhodnutí Spolkového ústavního soudu SRN, který neuznal jako důvod k odepření služby obavu, že v případě války (za existence NDR) by museli Němci střilet proti Němcům (Entscheidungen, sv. 12, s. 45), protože tento důvod nedosáhl hodnoty argumentu principiální povahy... Také v České republice platí, že teprve stane-li se výkon vojenské služby **zásadním mravním konfliktem vlastního svědomí, může intenzita tohoto vnitřního konfliktu založit ochranu ústavního subjektivního práva svobody svědomí vůči stanoveným zákonným povinnostem.***

*Za této situace čl. 15 odst. 3 Listiny základních práv a svobod neumožňuje státu, aby vynutil výkon vojenské služby.. Více různých jednání může být ve svém souhrnu chápáno jako jeden čin, jde-li o jednání, jež se nacházejí ve vzájemném vnitřním vztahu přímé souvislosti, takže jde o více projevů téhož činu. Proto při každém posouzení jednotlivého případu je třeba zkoumat **nejen závažné důvody svědomí a trvalost úmyslu, ale též vzájemnou vnitřní propojenost opakujícího se jednání téže osoby.**“ (Podle Pl.ÚS 19/98 ze dne 3. 2. 1999)*

Tak, jak vidíte, není jen tak odmítnout poslouchat vládu a prezidenta.

Jak se nařizuje mobilizace

Na závěr se pojďme podívat, jak se podle branného zákona nařizuje mobilizace. Možná, že mnohým zaskočí našlehaná pěna z cappuccina při představě, jak lehké to je, vojákem stát se... Mobilizací ozbrojených sil se rozumí hromadné povolávání vojáků v záloze k

výkonu mimořádné služby za válečného stavu. Mobilizace ozbrojených sil může být částečná nebo všeobecná. Mobilizaci ozbrojených sil nařizuje prezident republiky na návrh vlády. Prezident republiky mobilizaci vyhlašuje v hromadných sdělovacích prostředcích. Vyhlášení mobilizace a podrobnosti mobilizace se zveřejňují mobilizační vyhláškou. Mobilizační vyhláška se doručuje občanům a právnickým osobám veřejnou vyhláškou prostřednictvím krajských vojenských velitelství a na úředních deskách územních samosprávných celků.

Občan, který má brannou povinnost, musí mít po dobu stavu ohrožení státu nebo válečného stavu k cestování do zahraničí souhlas. Souhlas k cestování do zahraničí občanu, který nevykonává mimořádnou službu, vydává příslušné krajské vojenské velitelství; vojákovi v mimořádné službě tento souhlas vydává ministerstvo. Na vydání souhlasu k cestování do zahraničí není právní nárok.

Všechny články série [Advokát za humny jsou dostupné zde.](#)